

Chráněná vodní a mokřadní ekosystémy našeho regionu

Modřanské a Komořanské tůně

Systém ochrany: Natura 2000 – ochrana stanovišť

Rozloha lokality: 8.6952 ha

Navrhovaná kategorie v rámci české legislativy: PP

Soustava tůní na pravém břehu Vltavy při jejím soutoku s Berounkou na rozhraní Modřan a Komořan.

Krajinná charakteristika: Soustava tůní byla vybudována v 19. století za účelem ochrany před povodněmi. Výstavbou jezových kaskád na Vltavě však ztratily svůj původní význam a postupným zarůstáním se zde vyvinul druhotný lužní ekosystém.

Hlavním předmětem ochrany na lokalitě je druhově pestrá vegetace stojatých vod. Okolí tůní je lemováno rákosinami tvořené rákosem obecným, zblochanem vodním a orobincem, které místy přecházejí v mokřadní vrbiny a iniciální stádia měkkého luhu. Pobřeží Vltavy zarůstají říční rákosiny s dominantní chřasticí rákosovitou.

Z významných druhů vyšších rostlin se zde vyskytují plavín štitnatý, rdest vláskovitý, rdest maličký nebo voďanka žabí.

Z dalších vlhkomilných druhů rostlin zde rostou např. skřípina kořenující nebo šmel okoličnatý.

Kvalita a význam

Cenná vegetace vodních vyšších rostlin s výskytem vzácných druhů rostlin. Lokalita je významná i bohatou populací mnoha druhů ryb, obojživelníků a ptáků.

Zranitelnost

Lokalita je ohrožena invazí nepůvodních druhů rostlin - především netýkavky žláznaté, křídlatky a slunečnice topinamburu. Z okolních lesních porostů se zmlazuje trnovník akát a topol kanadský. Vážným nebezpečím pro fungování vodních ekosystémů by byly neuvážené vodohospodářské zásahy na řece Vltavě.

PP Krňák - přírodní památka

Pod Zbraslavským zámekem v mrtvém rameni řeky Berounky se nachází niva, zahrnující tůň Malou řeku a louky na levém břehu Vltavy. A právě zde můžeme objevit přírodní památku Krňák. Její rozloha je 26,56 hektarů a vyhlášena byla v roce 1988. Slepé rameno Berounky vzniklo v polovině 19. století při povodni. Řeka si tehdy vybrala pro svůj další tok současný směr a v dnešní nivě se zachovala mokřadní společenstva, včetně zbytku přilehlého lužního lesa a nivy Vltavy u areálu zámku.

Na území chráněného území se nachází nejrůznější typy břehových a litorálních společenstev i poříčních vrbín, aluviálních luk, krátkostébelných trávníků s výskytem suchomilných druhů. Dále fragmenty lužních lesů. Ačkoliv se tůň zazemňuje a podmínky pro vodní **rostliny** již nejsou tak otevřené, přesto zde přežívají rdesty a stulíky. Jsou zde ale i vzácnější druhy, jako například trávníčka obecná, mateřídouška panonská, rozrazil rozprostřený, šachor hnědý a blatěnka vodní.

Ze zoologického hlediska tu lze odlišit **dva rozdílné vodní biotopy**. Prvním je právě mrtvé rameno Berounky (původní řečiště - Krňák), které má zcela zřejmý charakter dlouho odstaveného řečiště s mohutnými nánosy. Druhým biotopem je regulační nádrž Vltavy, tzv. **Malá řeka**, kde výskyt sedimentů není tak silný a protéká jí voda Vltavy. Lze říci, že vzácnějším a pestřejším biotopem je **Krňák**. Například zde bylo zaznamenáno 22 druhů měkkýšů a obzvláště cenný je výskyt okružáka *Planorbis carinatus* a bahenky *Viviparus viviparus*. Jen **motýlů** zde žije na 136 druhů. Přítomni jsou i brouci. Fytofágních brouků je zde kolem 300 druhů, což je zhruba 20 % z celkového počtu v České republice. Jsou to mandelinkovití, nosatčici, který je typicky pobřežním druhem žijícím na topolech a vrbách. Jeden z nosatčíků *Anthonomus undulatus* zde má endemický výskyt v Čechách.

Ale průzkum byl zaměřen i na **obojživelníky**. Poměrně značně poklesl výskyt skokana skřehotavého i hnědého. Zmenšují se i počty ropuchy obecné a zelené. Z plazů zde žije ještěrka obecná, slepýš křehký, užovka obojková a podplamatá. Hnízdí zde rovněž vodní ptáci, jako například slípka zelenonohá, a z pěvců moudivláček lužní.

Vodní ekosystémy jsou doplněny biotopem **měkkého luhu**, z dřevin jmenujme olši a topol černý a některé druhy vrb, dále javor, habr a dub.

Území bylo dlouhodobě negativně ovlivňováno čistírnou odpadních vod, přebytek živin se dostává do oběhu a způsobuje zvýšený výskyt nitrofilních druhů a samozřejmě nízkou kvalitu vody v obou tocích. Tento parametr by se měl do budoucna zlepšovat. Ke zlepšení vegetačních poměrů by přispělo zavedení extenzivní pastvy, která zde již v minulosti probíhala a také péče ochránců přírody, kteří likvidují náletové porosty akátů.

Dolní Sázava

Systém ochrany: Natura 2000 – ochrana stanovišť

Rozloha lokality: 398, 0326 ha

Navrhovaná kategorie v rámci české legislativy: PP

Dolní tok Sázavy mezi ústím Blanice do Sázavy a ústím do Vltavy včetně jejích náhonů (6152, 6153, 6154, 6155, okres Praha-západ, Kutná Hora).

Krajinná charakteristika: Větší řeka tekoucí často v hluboce zaříznutém údolí je jen málo regulovaná s větším množstvím jezů. Tok nabízí střídání proudných úseků s kamenitým a štěrkovým dnem a delších pomalu proudících úseků v nadjezí.

Důvodem ochrany je unikátní symbióza ryby hořavky duhové a sladkovodního mlže velevruba tupého.

Hořavka duhová je drobná rybka dosahující délky do 10 cm s velmi vysokým a zploštělým tělem, neúplnou postranní čarou a zakulacenou hřbetní ploutví. Rozmnožování hořavek je zcela vázáno na velevruba tupého. Sameček si vytvoří vhodné teritorium, které si následně chrání a láká do něj samičku ke tření. V době dozrávání jiker naroste samičce kladélko, které může dosáhnout až pěti centimetrů. Tím vpravuje dozrálé jikry do prostoru vnitřních žaber škeble. Poté sameček nad dýchacím otvorem škeble vypustí mlíčí a jikry oplodní. Plůdek se líhne přibližně za 2 až 3 dny, poté žije v žaberním prostoru škeble a tráví z poměrně velkého množství žloutkového vajíčku. Po zhruba čtyřech týdnech vyvrhne škeble plůdek z útrobu ven. Mladé hořavky jsou pak nuceny hledat si potravu samy. Za tuto služku oplácí hořavka škebli stejným dílem. Škeble při rozmnožování prochází larválním vývojem (glochidie), při které se larvy zachycují na tělech dospělých hořavek a určitou dobu tam žijí. Hořavky se rozmnožují až dvakrát do roka. První výtěr je většinou v březnu a druhý v dubnu nebo v srpnu a dožívá se přibližně 5 let.

Velevrub tupý je druh sladkovodního mlže (škeble), který žije pouze v tekoucích vodách, nejhojněji v nadmořských výškách 200 až 250 metrů, ve výškách nad 300 m. (max. 600 m.) nad mořem je jeho výskyt výrazně slabší. Živí se filtrací planktonu a dorůstá velikosti 5 – 7 cm. Glochidie parazitují na žábřácích ryby hořavka duhová. Velevrub se dožívá 12 – 15 let a jejich věk je možno přibližně určit podle přírůstků na lastuře.

Lokalita je obývána populacemi dalších vzácných druhů jako je škeble plochá a okružanka říční.

Zranitelnost

Znečištění vody a příčné objekty (jezy) neprůchodné pro ryby, nešetrné rybářské obhospodařování (skladba a početnost násady).

Důležité je zajistit průchodnost jezů, omezit výstavbu nových jezů, těžba štěrkovitých a písčitých náplavů (biotop mlžů) a úprava příbřežních partií (tišiny, litorální porosty - biotop hořavky) pouze s výjimkou.

Louky u rybníku Sýkorník

Typ ochrany: Významný krajinný prvek, navržená PR

Poslední podbrdská podmáčená louka na okrese Praha-západ. Důvodem ochrany je výskyt vzácných druhů rostlin – např. kosatec sibiřský, prstnatec májový, ocún jesenní, žluťucha lesklá atd. Zastoupeny jsou i různé druhy plazů, obojživelníků i bezobratlého hmyzu – např. různé vzácné druhy modrásků.

Plochu ohrožuje zarůstání rákosem a různými nitrofilními a eutrofními druhy rostlin (např. kopřivou). Nebezpečná může být též expanze bolševníku velkolepého.

Je třeba tedy o mokřad pečovat, např. uskutečňovat pravidelné kosení.